

elítéltet megmentse a börtöntől, mind mostanig és ezután is szólni fog az Isten szava; a lelkiismeret tehát, mondjuk-e, a bennünk levő Isten és ez fogja alkotni a törvényeket, még pedig úgy, amint Jézus művelte: a régiek helyett újakat, az avultak helyett eleveneket s mindenek fölött olyanokat, amelyek az erkölcs alapjára helyezkednek.

Így fog megvalósulni az emberiség egysége a hitben, a cselekedetben, az Isten ismeretében és a Jézus követésében.

Ne várjátok, hogy mindenki ugyanazokat a szavakat fogja imádkozni, ugyanazokat a feleleteket fogja mondani a vallás kérdéseire, de higgyétek, hogy ugyanaz egy isteni lélek fog szólni mindnyájunk által. Mert egy lesz a hit, egy lesz az igazság.

Mert bárhány nyelven fognak szólni az emberek Istenről, csak őt, az egy igaz Istent fogják segítségül hívni, mert akár Buddhának, akár Jézusnak, akár Mohamednek, akár Krisztusnak, akár Mózesnek nevezik a prófétát: az Isten prófétája ő és boldogok leszünk mi, ha minél több ajakról száll hozzánk az ige: ami lélektől született, lélek az.

És most te, régi dicsőséged fényében ékeskedő gyülekezet, fogadd a főpásztor első köszöntését. Ti kitárt karral vártátok és fogadtátok szent zsinatunk áhítatos tagjait. Legyen érette rajtatok a mi egy igaz Istenünk áldó és megszentelő kegyelme.

A főpásztor mindig boldog örömmel fog visszatekinteni erre a meleg fényben úszó szép napra. Ti, kedves vendégeink, kiket mindig a testvéri szeretet vezetett az élet útain, legyetek megáldva a jó Istentől minden munkátokban. Ti, szeretett unitárius testvéreim, akik messzi távolokból seregeltetek ide, fogadjátok keblem mélyéből áradó hálás köszönetemet. Kérlek, vigyétek magatokkal és adjátok át az atyafiaknak szívem szerinti meleg ölelésemet. A mai nap örömrzését díszítsétek föl a jó reménység illatos virágaival.

Hála, hála nagy nevednek szerető Isten, édes Atyánk. Amen.

Úrvacsorai agenda a tordai unitárius templomban.

Mondotta: **Halmágyi János** esperes-lelkész.

Ez asztal, melynek drága ajándékai után szomjuhozik a ti lelketek, gazdag, e nappal történelmivé lett forrás életmezőnkön. Égre szökken-é gyönyörű vize, vagy porba hull?!... Ne kérdeztétek! Higgyetek! Higgyétek, hogy az, mi lelketeken keresztül ma édes

összhangban megnyilatkozott, áldásnak forrása a holnap, a jövődéség számára.

A holnap, a jövő?!... Hiszen épen ez az, ami felől kétségeitek vannak, amiért aggódik a ti lelketek. Hiszen olyan gyengék vagyunk és még mindig a megpróbáltatások idejét éljük: könnyeinken keresztül látjuk csak a mult dicsőségét s jövőnket a bizonytalanságok köde takarja. És ma, a holnap, a jövő bölcsője mellett kettős irányú próféciák hangzanak. Itt biztatón hangzik felénk a reménység vig muzsikája, amott pedig borút von szívünkre, homlokunkra a csüggedés síró zenéje és nem tudjuk: megszentelt művészi kezek játszanak-e a lélek húrjain; de fölcsendül egy égi tisztaságú hang is, mely egyszerűségével, hamisítatlan természetességével elárulja, hogy itt művész van jelen és nem hagy többé kétséget szívünkben az iránt, hogy aki most hívogatón, biztatón, bátorítón beszél és szól hozzánk, az igaz művész, az mester, az maga — a nagy Mester.

Igen, a nagy Mesternek is van ma izenete hozzánk!

Ismeritek-é? — Hiszen tanítványai vagytok! Úgy-e ismeritek szözetát, izenetét, evangéliumát: „Meg ne háborodjék a ti szívetek és ne féljen“, mert „én vagyok az út, az igazság, az élet“.

Úgy-e szözetát ismeritek és hiszitek és evangéliumát tovább adjátok, tovább zengitek, mert tudjátok, érezitek, hogy hozzá van kötve a mi hitünk és hozzá van kötve egész életünk.

Nélküle tántorogva járnánk ingatag léptekkel a bizonytalanságok szédítő örvényének szélén, vagy tapogatózva botorkálnánk eltévedetten, eltévelyedetten a kétségek sötétségében s majd össze-rokadva az életterhek alatt, ott fulladoznánk a hitetlenség romlott levegőjében, vagy a hűtlenség fojtó légkörében. De Ő velünk van most is: beszédeiben irányt jelöl, utat mutat, kalauzol a bizonytalanságok szövevényei közt s örök, egyetemes igazságaival világot gyújt a sötétségben és példaadásai által élni tanít. Tanít most bátor beszédre s ha kell, tanít büszke némaságra. Tanít lemondásra, önmegtagadásra s ha kell, tanít szenvedésre, dicsőségre.

„Ő az út, az igazság, az élet!“ Ő a példaadás! Nekünk élet-eszmény, életideál: „a legfőbb valläserkölcsi és történelmi eszménykép“. Az amerikai unitárius nagy Párkerrel mi is „minden emberek felett az Ő felséges személye előtt hajtjuk meg fejünket“. És az Ő felséges személye iránti ezen hódoló tisztelet nemcsak a miénk, de — amint mondják — az egész keresztény világ sajátja s miként állítják, az Ő szelleméből nemzetek táplálkoznak s népek milliói tekin-

tenek reája, mint eszményükre s mégis az Ő áldást hintő szeretetéből, igazságából olyan keveset látunk megvalósítva az életben, a keresztény népek között, a keresztény nemzetek életében. Igen, mert lehetnek nekünk nagy és szép eszményeink, ideáljaink, ha azok felé nem közelítünk! De hogyan, miként közelíthessük meg Őt, ki lélektől fogantatott és lélektől született?! Hogyan, miként élhessük az Ő életét?! Ezek a kérdések a csodálkozásnak, az örökös kételkedéseknek és vitatkozásoknak e kérdései az életadó, a csókos ajkú édesanyához vezetnek és ott rajzanak az evangéliumok, a szent iratok körül.

Gábrriel, az Úrnak angyala köszönti Máriát: „A szentlélek száll te reád és a magasságban lakozó Istennek ereje árnyékoz meg tégedet“. (Lukács I. 35.) Ez angyali szózat megdöbbenő kétkedésre, gúnyra keltő, ki csak anyagot ismer és testi folyamatot lát és keres a szent lélek ihletésében, de fölemelő annak, ki e köszöntésben rejő női, asszonyi, édesanyai elhivatás tudatra ébredését fölismeri. Mily nevetségesek az angyali szavak a vallástalan, anyagiás bölcselkedésnek, de mily magasztosak a vallásos kebelnek.

„A szent lélek száll te reád“. Az Isten lelkének kell megérintenie, átjárnia a te lelkedet, mert csak akkor nevelheted azt, kit a világra szülsz szabadító nagynak, ki értelmi, lelki, erkölcsi erejével „uralkodni fog mindörökké“ és alapít oly országot, melynek „vége nem lesz“. *Nem ismeritek föl ezekben a szavakban a nőnek, az édesanyának, mint elsőrendű gyermeknevelőnek magasztos elhívását, legszentebb munkakörét?!*

Gábrriel, az Úrnak angyala köszönti Máriát s az Ő gyöngé szüzi lelkén keresztül küldi üzenetét nekünk s küldi a világnak. A mi zsihbadozó kifáradt lelkünknek is meg kell teljesednie Istennek szent lelkével, mert csak akkor hirdethetjük sikerrel azon ideálokat, melyek után a megtépett, a megkínzott, a megszenvedett emberiség vágyik; csak akkor nevelhetünk szabad nagy nemzedéket, mely tisztult vallási szent elvekkel, értelmi, erkölcsi, lelki erejével uralkodik a földiség, a testiség vágyain, indulatain s csak akkor alapíthatjuk a becsületes lelkek, a tiszta kezek országát, amelynek „vége nem lesz“, melyet a romlástól, pusztulástól megvéd a tiszta erkölcs, a keresztény szellem, népek és nemzetek életének konzerváló, megtartó ereje. *Nem ismeritek-e föl ezekben a szavakban a második édesanyának, az anyaszentegyháznak, mint elsőrendű nép és nemzet nevelőnek magasztos elhívását, legszentebb munkakörét?!*

Az anyaszentegyház gyógyító, építő munkája vár reánk és vár a főpásztorra, hogy előttünk és népe előtt járva, most szédítő meredélyek szélén, majd süppedő talajon, ingoványok között mutassa csüggedetlenül, hogy „hol, merre az út, az igazság, az élet?“, hogy megtartassunk, hogy el ne vesszünk menthetetlenül.

Megpróbáló nehézségek ezek! De itt az emlékezés szent asztala mellett, megszentelődés után vágyó lelkünk előtt megjelenik az Ő szabadító alakja, aki maga „az út, az igazság, az élet“ és aggodalmainkat eloszlatja. Megerősíti élet-kenyerével, megvidámítja életnek borával a csüggedő lelkeket s a jövődőért aggódó szívekbe átplántálja a maga Isten lelkétől fogantatott és született lelkét, hogy mi is újjá, a lélek erős emberévé szülessünk. S az így újjá született ember nem rokad össze a megpróbáló nehézségek között, sőt átmenve a szenvedések tisztító tűzén még erősebb, kitartóbb, viharral dacoló, vésszel, pusztulással szemben diadalmas lesz s az életterhek alatt csak „növekedni fog, mint a pálmafa a vizeknek mentében“.

Erről beszél annak élete is, kinek emlékezetére e megterített asztalt szent vágyódással körül öleltek, körül álljátok, így imádkozva :

Isten! Szerető édes Atyánk! A te szegény, gyarló, bűnös gyermekeid, kik lehajtott fejjel botorkálnak nap-nap után e földi téreken, virulatot, tenyészetet hasztalan keresve terméketlen bús kopár mezőkön, itt állanak most szent arcod előtt gyermeki alázattal bűnbánón — boldogan.

Szegények vagyunk! Gyarlók vagyunk! Bűnösök vagyunk! Bűnünk a szegénység s szegények vagyunk a gyarlóság miatt, mely megfogyasztja erőnket s nem engedi életre kelni nemes önbizalmunkat.

Ha levetkőzve gyengeségünket, mely minket a föld rögéhez köt, csatol: fölülemelkednénk portermészetünkön s éreznők, hogy gazdagok vagyunk, hogy van kincünk, javunk magasabb fordulón: a lélek mezején.

Szegyenkezünk gyarlóságunk miatt s szegénységünk felett pironkodunk: a büntudat gyötör! És Te nem vetsz el mégse orcád elől s nem taszítasz le trónod zsámolyáról, sőt megáldod szegyenünket és szenvedéseinket megszenteled! A Te lelked tudja, hogy ott, hol gyötörő büntudat alatt a „szívek törnek, szakadoznak“, közel van már a szent harcok, diadalmas boldog óra, melyben bánatunk — ha mély s igaz — újjá szüli: a lélek tiszta, erős,

gazdag emberévé teremti a test szegény, gyarló, bűnös porgyermekét.

Segíts meg Istenünk, édes jó Atyánk, hogy bánatunk nagy harcát e boldog hittel diadalmasan vívjuk meg, hogy megváltói legyünk önmagunknak, újjáteremtői benső világunknak s így méltó vendégei fiad asztalának és örökösei szellemének, gazdag életének!
Ámen.

*

„A hit Isten ajándéka“. Minden áldásaid között a legnagyobb ajándékkal: hittel megáldva emeli szívét Hozzád, Isten, édes Atyánk, a vallásszabadság szülőföldjének e megszentelt kebelén az erdélyi unitáriusok 24-ik főpásztora s a Te országod felszentelt munkásainak lelkes táborával együtt imádkozik Hozzád e hit győzedelméért. Tedd győzedelmessé Atyánk e hitet első sorban a főpásztor és a mi szívünk felett s itt e szent asztal mellett add értésünkre, hogy nemcsak drága ajándék számunkra Tőled e hit, de megbízás, küldetés másokért való szolgálatra s ha úgy akarod, szenvedésre, avagy dicsőségre.

*

„A hit Isten ajándéka“. E negyedfélszázados történelmi evangéliumban a lélek jogai vannak biztosítva, de beírtad abba Atyánk, egy igaz Istenünk, kötelességeinket is. Kötelességeinket Irántad és önmagunk, fajunk és vallásunk, családunk és embertestvéreink iránt! Ne engeddd, hogy ezekről valaha megfeledkezzünk! Legyünk készek ezeknek mindenkor megfelelni nagy alázatossággal s ha kell — lemondással és nemes önfeláldozással is.

*

„A hit Isten ajándéka“. Kimeríthetetlen gazdag világ a női, az asszonyi lélek! Annyi fény, meleg, szín és illat árad belőle életünkre, mintha járnánk napsugaras, virágos mezőkön. És e gazdag lelkeknek is legdrágább kincse, ékessége a hit, mit Tőled nyertek édes Istenünk! szentajándékul. Oh ajándékozd meg őket e hittel bő mértékben jó Atyánk!, hogy nyerjenek általa bőségesebb erőt, nemcsak a saját, de — mit életükhöz kötöttél — a mások örömeinek és szenvedéseinek is megélésére.

*

„Isten! Szerető jó Atyánk!, ki megerősíted kenyérrel és megvidámítod borral az embernek szívét“, e napon, az emlékezésnek e megszentelt asztala mellett, megerősítetted és megvidámítottad élet kenyerével, életnek borával a szívünket is. Meghallgattad segítségkiáltásunkat, fölemelted a porból gyászfátyolos, töviskoszorús homlokunkat, elárvult fejünket s azt újra koronával, az élet tüzeiben, anyaszentegyházunk munkás szeretetében megpróbált drága koronával ékesítetted. S míg mindezekért hálánk áldozatát mutattuk neked: hálaadásunk ideje alatt lelkünkbe egy gazdag élet emléke sugározta be fényét s megszentelődésünk pillanatában szívünkön éreztük helybenhagyásod s fejünkön atyai áldásod lágyan simogató kezét.

Kegyelmességedért, áldásaidért a dicséret és magasztalás, óh vajha ne lenne ajkunkról elhangzó puszta szó, de a gyermeki hála és köszönet a Te akaratod teljesítésén szentelt ezer meg ezer igaz életben mutatná meg magát! S e nap drága emlékeiért az örvendezés óh vajha nem lenne föllángolt szívek hamar elszálló mámore, hanem „Istennek mibennünk mindörökké megmaradó beszéde“.

Szállítsd Atyánk, Istenünk, áldásodat a főpásztorra! Áldd meg az Ő életét kegyelemmel, hogy a bölcsesség, az igazság és szeretet lelkétől vezéreltetve a Te országod eljöveteleért éljen és munkáljon hosszan, boldogan.

Áldd meg anyaszentegyházunkat! Áldd meg főgondnokainkat! Gyűjtsd köréjük igaz lelkesedéssel mindazokat, kiknek anyaszentegyházunk javáért élni, előhaladását munkálni Tőled küldetésük, hivatásuk van.

Szenteld meg ez ünnepi gyülekezetet s hintsd szét áldásodat mindenütt, valahol emberi szívek szívünkkel a Te neved tiszteletére együtt éreznek, együtt dobbannak.

Áldd meg e nemes várost, ennek intézményeit és előljáróit, lakóit és hajlékait a Te angyalaid védelmezzék; védjed, óvjad történelmi drága emlékeit s ragyogtassad régi hírét, régi dicsőségét mindörökké! Amen.

A mindenható egy igaz Istennek, a mi gondviselő édes Atyánknak áldó karja öleljen titeket mind körül kegyelmével s fonjon össze egy szívvé, egy lélekké mindnyájunkat szent vallásunk s anyaszentegyházunk olthatatlan szerelmével.

Ámen.

Zsinati istentisztelet a tordai unitárius kollégium udvarán.

Imádság.

Mondotta : **Balázs András** esperes-lelkész.

Örök Isten, mennyei édes Atyánk, ki uralkodol a csillagok felett és földi teremtményeid sorsát is bölcsességgel intézed, ki erőt adva a sokszor küzdelmes munka teljesítésére s áldássá szenteled a hulló verejtéket: leborulva dicsőítünk és tisztelünk tégedet, mi engedelmes gyermekeid, kiket anyaszentegyházunk történelmi napja közléről és távolról idevezérelt, hogy szeretetteljes és egyetértő munkánkkal e napot ünneppé szenteljük. Hitünk szerelme, anyaszentegyházunk féltve őrzött sorsa, jelene, aggodalmas jövője s ebben sorsunk és életünk emészti napjainkat és edzik munkára elhatározásunkat. Érezzük, hogy most és mindennap történelmi pillanatokot élünk át, melyek lelkünket többször lesújtják, mint fölemelik. Félve járunk az élet útjain s, valahányszor szívünk megremeg, lelkünk csüggedezik: „hozzád jövünk óh nagy Isten, lelkünk hozzád vezet“, mert te vagy az élő világosság, ki leked fényével bevilágítod életünk sötét útjait; Te vagy az örök igazság, melyet hirdet nekünk magasság és mélység, az emberiség történelme s az emberi lélek minden sejtése; és te vagy az örök szeretet, melyet reánk mosolyog a ragyogó égboltozat, felénk csillogtat a gyöngyöző harmatcsepp és sugároz az áldozatkész emberszív . . .

És mi mégsem lakozunk mindig a te tornácidban; szívünket sokszor szolgaságra viszik az önző, anyagiak érdekek, pórias érzelmek; lelkünket elveszítjük e világ megnyerhetéséért. Pedig tudjuk, hogy semmit se használ, ha valaki az egész világot megnyeri is, lelkében pedig kárt szenved.

A lelkiismereti szabadság e megszentelt földjén hozzád imádkozunk, jó Istenünk, édes Atyánk. Nekünk világosságra van szükségünk, mi égi fény után vágyódunk, mely beragyogja „éltünk rögzös ösvényeit“ és egy szebb, egy békéesebb jövő reményével simítsa el a jelen gondjait. Esedezünk a te igazságod egy szikrájáért, hogy ezzel végezhesünk a munkát, ezzel szépíthessük hivatásunk körét, ennek erejével munkáljunk hitünkért, vallásunkért, a testvériség országának eljöveteleért.